

PORUKE UDRUŽENJA ZA PRAVO OSIGURANJA SRBIJE SA IX GODIŠNJEG
SAVETOVANJA „EVROPSKI PUT PRAVA OSIGURANJA SRBIJE, POSEBNO
UGOVORA O OSIGURANJU”, ODRŽANOG NA PALIĆU U DANE 10-12 APRILA 2008.

Polazeći od na Savetovanju izraženog i opšteprihvaćenog gledišta učesnika da u toku 2007. godine u Srbiji regulatorna tela nisu pristupila bilo kakvim ozbiljnijim aktivnostima da se zaustavi dramatično zaostajanje našeg pravnog sistema osiguranja na usklađivanju za sistemom EU, već da se ono i dalje produbljuje na čega upućuje činjenica da u ovoj oblasti nije donet ni jedan zakon kojim bi se oživotvorili predlozi Udruženja za pravo osiguranja Srbije obuhvaćenih u porukama VIII Savetovanja „Usklađivanje osiguranja Srbije sa sistemom osiguranja EU” objavljenim u Reviji za pravo osiguranja, br. 1–2/2007, učesnici IX Savetovanja, pravници, ekonomisti i drugi stručnjaci u oblasti osiguranja, na osnovu objavljenih 20 referata domaćih i inostranih autora i vođene diskusije, na Savetovanju su usvojili i stručnoj javnosti upućuju nove predloge u istom cilju u drugim razmatranim oblastima koje nisu bile predmet rasprave na VIII Savetovanju, obuhvaćene u sledećim:

P O R U K A M A

OPŠTA PITANJA PRAVA I PRIVREDE OSIGURANJA

1. Strukturalne osobenosti osiguranja kao privredne delatnosti omogućavaju čitav niz prevarnih radnji. U (južnoj) Evropi uporedo sa sve boljim poznavanjem materije i korelacija u oblasti osiguranja, sve više raste i stepen njegove zloupotrebe. Fingirani slučajevi šteta koje prijavljuju klijenti, preuveličani računi za popravke koje podnose ovlašćene radionice itd., utiču na poskupljenje osiguravajuće zaštite građana.

Članstvo u Evropskoj Uniji zemljama članicama nudi takozvane „četiri slobode” koje se odnose na usluge, na robni promet, na kapital i rad predstavništva. One s jedne strane omogućuju intenzivniji privredni rast ukidanjem carinskih ograničenja, a s druge strane i zloupotrebe od strane međunarodnih kriminalnih organizacija. Primeri za to su: krađa motornih vozila i pranje novca velikog obima, fingiranje velikih šteta, zloupotreba zdravstvenog osiguranja i sl.

Kao što se to zapaža u Srbiji i drugim zemljama kandidatima za članstvo u EU, plodno tle za organizovani kriminal u osiguranju predstavlja korupcija u koju su upleteni političari, državni službenici i radnici osiguravajućih društava. Pojedine manje zemlje su maltene bespomoćne u odnosu na ovu vrstu kriminala.

Protiv organizovanog kriminala EU se bori uz pomoć efikasnih mreža koje u akciju gonjenja počinitelaca ne stupaju tek nakon izvršene kriminalne radnje, već akcenat stavljaju na to da uz pomoć ciljanih preventivnih mera onemoguće izvršenje dela.

U cilju što uspešnijeg suprotstavljanja međunarodnom organizovanom kriminalu u Evropi, sporazumom od 6. 7. 1995. godine osnovana je jedna integralna evropska policijska služba za prevenciju i suzbijanje kriminala – EUROPOL. U okviru saradnje zemalja članica EUROPOL je uspeo da u velikoj meri poveća efikasnost nadležnih nacionalnih službi. Zahvaljujući EUROPOL-u utvrđene su ekonomske dimenzije kriminalnih aktivnosti i dokumentovana je metodologija počinitelaca, što je bila i ostala polazna tačka na putu ometanja i razbijanja kriminalnih mreža. U međuvremenu je krijumčarenje motornih vozila na granicama EU smanjeno za 50%.

Srbija trenutno okorišćuje zahvaljujući restrukturiranju privrede i svojoj internacionalnoj orijentaciji. Ali na njenom putu u jednu sigurnu budućnost isprečile su se opasne prepreke, kao što su nedovoljno izgrađena ideja solidarnosti i ozbiljno raširena

korupcija. Zato je neophodno je da se u privatnim preduzećima iz sektora finansijskih uslužnih delatnosti – koja stoje pod velikim uticajem korumpiranih nosilaca odlučivanja – pod lupu stave svi nametnuti vidovi predusretljivosti, kao i neke marketinške mere. Restrukturirana i pooštrena interna revizija osiguravajućih društava, koja je odgovorna ne samo rukovodstvu već i nadzornom organu osiguranja, u velikoj meri otežava ubacivanje korumpiranih saradnika.

Ako Srbija uskoro ne preduzme rigorozne mere protiv rastućeg zagađenja čovekove sredine (divlje deponije smeća, ilegalno elimisanje otrovnog otpada), internacionalna mafija koja je aktivna u oblasti odlaganja otpada ostvarivaće velike profite na štetu zdravlja srpskog stanovništva i njegovog zdravstvenog osiguranja. I na ovom planu EU - koju nipošto ne treba smatrati nepogrešivom – još ponajpre može da ponudi zaštitu, jer svojim novim smernicama i zakonima (oštrija kontrola drumskog i broskog transporta, provera odredišta i sl.) uveliko radi na prevenciji šteta.

2. Proces pridruživanja i svojstvo kandidata za člana Srbije u Evropskoj Uniji biće nužno obeležen bržim uključivanjem u njen pravni sistem većeg broja obaveznih osiguranja od profesionalne odgovornosti, kako onih koja već tradicionalno postoje u svim (osiguranje od odgovornosti advokata i notara) ili nekim (osiguranje od odgovornosti lekara, projektanata, stečajnih upravnika, medijatora itd.) zemljama članicama ove integracije i zemljama kandidatima za njeno članstvo, tako i u vrstama u kojima direktive nalažu državama članicama da ustanove za davaoce određenih usluga obavezu zaključenja određenih osiguranja;

Bez proširivanja profesija i uslužnih delatnosti za čije će se davaoce u Srbiji propisati obaveza zaključivanja ugovora o osiguranja od građansko-pravne odgovornosti, mnoge profesije, odnosno uslužne delatnosti ne bi se mogle razvijati na poželjan način, ili način da se maksimizira zaštita korisnika ovih usluga kao potrošača, sporo bi se razvijao uzajamni uticaj osiguranja i građansko-pravne odgovornosti i ne bi se brže mogla identifikovati područja i oblici odgovornosti u pružanju usluga koje su obeležene određenim osobenostima profesije, odnosno uslužne delatnosti;

Zakonski propisi kojima se u Srbiji uvode obavezna osiguranja odgovornosti (i druge vrste obaveznih osiguranja) davalaca određenih usluga moraju u zavisnosti od specifičnosti usluga, da sadrže tim specifičnostima odgovarajuće elemente koji opredeljuju bitnu sadržinu ugovora o osiguranju odgovornosti iz njihovog obavljanja i način na koji se sprovodi kontrola izvršavanja obaveze na zaključenje osiguranja i obezbeđuje zaštita oštećenim licima u slučaju nezaključenih obaveznih osiguranju. To su određenje oblika građansko-pravne odgovornosti koja je predmet osiguranja; osiguranih i saosiguranih lica i lica koja možr biti ugovarači osiguranja; šteta koje se pokrivaju osiguranjem; minimalne osigurane sume, odnosno da je pokriće neograničeno; obaveznost franšize; isključenja iz osiguranja; organa koji je nadležan da sprovodi kontrolu izvršenja dužnosti zaključenja ugovora o osiguranju; kaznenih mera u slučaju nezaključenja osiguranja; izvora za plaćanje šteta u slučaju nezaključenih osiguranja i dr. Jedino tako se u ovoj oblasti obaveznih osiguranja može suziti sloboda ugovaranja uslova ugovora između društava za osiguranje kao osiguravača i davalaca usluga kao osiguranika na meru da ona ne može da bude iskorišćena na štetu potrebe za odgovarajućim nivoom zaštite interesa korisnika usluga. Da je u mnogim obaveznim osiguranjima u Srbiji ostavljena prevelika sloboda ugovaranja uslova ugovora koja može biti zloupotrebljena na štetu korisnika osiguranja pokazuje analiza odredaba kojima su ustanovljena obaveza osiguranja u Zakonu o lekovima i medicinskim sredstvima od 2004, Zakonu o turizmu od 2005. i Zakonu o javnim skijalištima od 2006;

Otpori ispoljeni u Srbiji u pokušaju uvođenja tradicionalnog, u EU i zemljama kandidatima, obaveznog osiguranja od građansko-pravne odgovornosti advokata iskazani u diskusijama koje se vođene povodom Predloga Zakona o advokaturi na tribinama advokatskih komra, neopravdani su. Radi slamanja ponovljenih otpora uvođenju ovog obaveznog

osiguranja i otpora koji će se pojaviti prilikom usvajanja zakonskih predloga povodom uvođenja novih vrsta obaveznih osiguranja od odgovornosti davalaca usluga, potrebno je osmisliti i sprovesti široku strategiju promocije i razumevanja značaja obaveznih osiguranja čije se uvođenje predlaže. U kreaciji i realizaciji ove strategije, pored nadležnih ministarstava koja su predlagači zakonskih propisa o obaveznim osiguranjima, ključnu ulogu mora da ima Udruženje osiguravača Srbije, Narodna banka Srbije kao organ nadzora nad osiguranjem i mediji.

3. Suočene sa novim konkurentima koji pristižu iz sektora finansijskih usluga i iz netradicionalnih izvora, a koji pružaju potrošačima širi obim proizvoda i niži nivo troškova poslovanja, osiguravajuće kompanije ne mogu više da se oslanjaju na lojalnost svojih kupaca, brokera i agenata zdravo za gotovo. Da bi se izborili sa ovim izazovima vodeće kompanije za osiguranje transformišu se od proizvodno orijentisanih ka potrošački orijentisanim organizacijama. Ova nova poslovna klima podiže ulogu upravljanja odnosima sa kupcima (*Customer Relationship Management*, dalje u tekstu: CRM) na istaknuti strateški položaj i unutar sektora osiguranja. Da bi se razvila sveobuhvatna slika o poslovanju, bolje upravljalo interakcijama sa brokerima, agentima i osiguranicima, menadžment naših osiguravajućih kompanija treba agresivno da krene sa razvojem CRM rešenja koja će im pomoći da ostvare poslovne ciljeve kao što su: identifikovanje i razvoj procesa koji će doprineti uspešnoj identifikaciji potencijalnih potrošača, njihovom privlačenju i zadržavanju, povećanju prodaje proizvoda osiguranja, snižavanju operativnih troškova i povećanju prihoda. Implementacija CRM modela je strategija koja osiguravačima omogućava da istovremeno snize troškovi poslovanja, povećaju prihod, i uvećaju lojalnost i zadovoljstvo imaoaca polisa.

4. Dinamičan razvoj tržišta osiguranja u Srbiji i na njemu zaoštrena konkurencija zastupničkih i posredničkih (brokerskih) firmi i sve više proširivani zahtevi koji se pred njih postavljaju u zaštiti potrošača proizvoda osiguranja, zahtevaju transparentni pristup u proveru osposobljenosti za pristup obavljanju ovih poslova, a takođe organizovanju, sadržini i proveru ovladavanja programa dodatnog obrazovanja i osposobljavanja zastupnika i posrednika u osiguranju ustanovljenih, kao u državama – članicama EU (Češka, Slovenija i dr.), prema složenosti poslova koje oni obavljaju i odgovornosti koju imaju u prodaji proizvoda osiguranja. Zato je neprihvatljivo da u Srbiji postoji jedinstven program i jedinstvena ispitna pitanja za polaganje ispita za sticanje zvanja ovlašćenog posrednika i zastupnika osiguranja (Program za polaganje stručnog ispita za obavljanje poslova posredovanja, odnosno zastupanja u osiguranju utvrđen od Narodne banke Srbije; Pitanja za polaganje ispita za posrednike i zastupnike Narodne banke Srbije, od 24. 5. 2005).

NEŽIVOTNA OSIGURANJA

1. Prilikom formulisanja specijalnih uslova za osiguranje od profesionalne odgovornosti posrednika (brokera) osiguranja srpska društva su se našla pred preprekama koje nisu razgrešila na zadovoljavajući način. Pre svega u odnosu na obim pokriva koji u ovom osiguranju pružaju osiguranim posrednicima zbog njihove građansko-pravne profesionalne odgovornosti prema trećim licima. Razloga tome ima više: u našem Zakonu o osiguranju od 2004. godine nije sprovedena Direktiva o posredovanju u osiguranju od 2002. godine u kojoj su propisani minimalni uslovi za sprovođenje ovog osiguranja, kao ni Treća direktiva o neživotnom osiguranju od 1992, Direktiva o osiguranju života od 2002, Direktiva u vezi sa distancionim marketingom finansijskih potrošačkih usluga od 2002. i druge koje široko sadržinski regulišu obavezu za posrednike da pre zaključenja i obnavljanja ugovora o

osiguranju, lice zainteresovano za osiguranje, odnosno osiguranika informišu o ugovoru o osiguranju koji zaključuju brokerovim posredovanjem; u Zakonu o osiguranju nepotpuno i pogrešno su regulisane obaveze koje posrednik ima prema osiguraniku i osiguravaču, posmatrano prema ulozi koju posrednik ima u zaključenju ugovora o osiguranju prema zakonima i drugim izvorima prava zemaljama članicama EU u kojima su posrednici (brokeri) ključni subjekti u distribuciji proizvoda osiguranja.

Zbog toga, ako naša društva za osiguranje žele da usklade svoje uslove osiguranja zahtevima već formiranog tržišta osiguranja od odgovornosti posrednika osiguranja u državama – članicama EU, ona moraju, prilikom formulisanja u uslovima ovog osiguranja klauzula koje pokrivaju profesionalnu odgovornost posrednika iz obavljanja delatnosti, ali i radi pokrića tipičnih sopstvenih šteta posredniku osiguranja koje on može da pretrpi prilikom obavljanja svoje delatnosti, prethodno da sprovedu istraživanje uloge koju oni imaju u zaključenju ugovora o osiguranju i obaveza koje prema toj ulozi preuzimaju u pravnim sistemima država – članica EU prema svojim klijentima – osiguranicima, osiguravačima i ostalim trećim licima i oblike tipičnih sopstvenih šteta. U tome im od velike koristi mogu biti propisi, sudski precedenti, poslovni kodeksi i uslovi osiguranja društava iz država - članica EU u kojima brokeri imaju centralnu ulogu u distribuciji proizvoda (re)osiguranja (na primer, u Velikoj Britaniji).

2. Osiguranje pravne zaštite u državama – članicama EU zakonom se normira i primarno sprovodi od strane društava za osiguranje kao posebna vrsta osiguranja kojom se štite pravni interesi osiguranika pre ili posle nastanka osiguranog slučaja, a koji se odnose na troškove i izdatke osiguraniku nastale u slučajevima građansko – pravnih tužbi koje on podnosi protiv trećih lica, u odbrani osiguranika od tužbi trećih lica, u odbrani od krivičnih tužbi osiguranika za učinjena krivična dela iz nehata, u odbrani osiguranika u disciplinskim postupcima, upravnim postupcima i sl. Na taj način posredstvom sprovođenja osiguranja pravne zaštite kao posebne vrste osiguranja ono u državama – članicama EU dobija karakter značajnog instrumenta za ostvarivanje ustavom zagarantovanog prava pravnih lica i građana na sudsku i drugu pravnu zaštitu.

Nasuprot pravnom režimu ovog osiguranja u EU, u Srbiji ono nije zakonski regulisano kao posebna vrsta osiguranja i u njoj nijedno društvo za osiguranje ga ne sprovodi kao posebnu vrstu osiguranja. Društva za osiguranje u Srbiju osiguranje pravne zaštite pružaju isključivo u sklopu uslova za osiguranje od odgovornosti iz obavljanja delatnosti što ne odgovara potencijalu ukupnog pravnog prometa koji se u zemlji odvija.

Zato je neophodno da društva za osiguranje pristupe analizi zakonskog statusa određenih pravnih i fizičkih lica i njihovih delatnosti koje prilikom obavljanja mogu biti opterećene troškovima sudskih, upravnih i drugih postupaka i kroz obavezu nadoknade štete na osnovu pravosnažnih sudskih odluka i na taj način ugroziti, ako bi ih oni sami naknađivali, njihove finansijske, imovinske i druge interese i potom donesu specijalne uslove osiguranja troškova pravne zaštite definisane da zaštite interese i opasnosti kojima ova pravna i fizička lica mogu da budu izložena u pravnom prometu.

Radi usklađivanja domaćeg zakonodavstva u osiguranju sa pravom osiguranja EU i tim putem podsticanja društava za osiguranje u Srbiji da se bave osiguranjem pravne zaštite kao posebnom vrstom osiguranja neophodno je da Srbija sprovede Direktivu Evropskog saveta 87/344/CEE od 22. juna 1987. o usklađivanju zakona, podzakonskih akata i upravnih propisa u vezi sa osiguranjem troškova pravne zaštite i u skladu sa njenim rešenjima zakonom propiše način rešavanja sukoba interesa na strani osiguravača u ovom osiguranju, odnosno pružanja pravne pomoći osiguraniku i likvidacije odštetnih zahteva i način izvršavanja osiguravačeve obaveze da osiguranika obavesti o njegovim pravima iz ovog osiguranja.

3. Osiguranje direktora od građansko – pravne odgovornosti, odnosno od odgovornosti za štetu vlasnicima, akcionarima i poveriocima kompanije usled njegovog nedozvoljenog postupka u vršenju ovlašćenja koja ima na osnovu zakona ili poverenih od strane uprave ili nadzornog odbora sprovodi se na tržištu osiguranja starih i novih država – članica EU (Velika Britanija, Slovenija) duži niz godina. Nedozvoljenim postupkom direktora smatra se nepoštovanja dužnosti, zanemarivanja, greške, netačne izjave, izjave koje navode na pogrešan zaključak, propuštanja ili postupak koji je izvršen ili je u pokušaju izvršenja od strane direktora. Ovim osiguranjem u kome je kompanija ugovarač osiguranja i plaća premiju, redovno je obuhvaćena i odgovornost članova uprave i nadzornog odbora kompanije.

S obzirom da odlukama i propustima direktora mogu nastati za kompanije ogromne štete prema trećim licima, da u Srbiji posluje veliki broj kompanija u vlasništvu stranih lica u čijim državama – članicama EU je osiguranje od građansko – pravne odgovornosti direktora široko rasprostranjeno, da portfelj ovog osiguranja ne bi bio iznet na inostrana tržišta osiguranja ako ga domaća društva na sprovode i sl. potrebno je pokrenuti inicijativu preko Udruženja osiguravača Srbije da se osiguranje direktora od odgovornosti uspostavi u zemlji. S obzirom na specifičnosti ovog osiguranja potrebno je imati u vidu sledeće: 1. predmetno osiguranje je moguće bezbedno sprovesti samo za velike privredne subjekte koji su osiguravačima kao osiguranici poznati duže vremena; 2. i pored toga, rizičnost predmetnog osiguranja treba sagledati na osnovu odgovora osiguranika na pripremljeni upitnik osiguravača; 3. zbog ograničene disperzije rizika na domaćem tržištu predmetno osiguranje treba sprovesti u saradnji sa reosiguravačima iz Londona i 4. izraditi opšte uslove osiguranja na nivou ekspertske grupe i u saradnji Udruženja za pravo osiguranja Srbije i Udruženja osiguravača Srbije.

4. Imajući u vidu razvojne i strateške ciljeve Republike Srbije koji neminovno uključuju i podsticanje nacionalnog izvoza i investicija u inostranstvu, uz uspostavljanje celishodnog i održivog okvira za primenu celovite šeme podrške nacionalnom izvozu - investicijama u inostranstvu, posebno kroz instrumente osiguranja naplate potraživanja (kredita) na ime izvoznih poslova od nekomercijalnih-političkih rizika, članstvo i aktivnosti domaćih institucija sa profilom izvozno-kreditnih agencija (dalje u tekstu: ECAs) u Praškom klubu Bernske unije, inače moćne međunarodne asocijacije osiguravača izvoznih kredita i investicija, primarno od političkih rizika, predstavlja važan faktor naše države u ovoj i narednoj fazi tranzicije za ostvarivanje tih ciljeva, ali i bržeg uključivanja domaćeg finansijskog i korporativnog sektora u regionalne i evropske integracije, kao i savremeni globalni finansijski sektor. Ovim se, u domaćim okvirima, podstiče i primena svetski preovlađujućih standardizovanih zdravih principa i kompatibilnih pravila poslovanja koja se odnose na ECAs.

Članstvo i aktivnost domaćih izvozno – kreditnih agencija u Praškom klubu utiče i ima značaja na povoljniju procenu stranih partnera – investitora o mogućnostima saradnje sa partnerima iz Republike Srbije, ali i na podsticanje različitih modela saradnje i poslovnih odnosa domaćih izvozno - kreditnih agencija i drugih institucija koje osiguravaju potraživanja predmetne vrste, sa slično profilisanim institucijama pre svega na regionalnom – evropskom nivou i svim drugim nivoima, ali i sa sve razvijenim međunarodnim privatnim tržištem osiguranja izvoznih kredita od nekomercijalnih političkih i komercijalnih rizika.

UGOVOR O OSIGURANJU

1. Zakonsko regulisanje ugovora o osiguranju jedno je od najaktuelnijih pitanja prava osiguranja kod nas, budući da je u toku izrada novog Građanskog zakonika Srbije. U okviru obligacionih odnosa osiguranja, gde spada ugovor o osiguranju, dati su odgovarajući predlozi u referatima i u diskusiji na Savetovanju. Oni su uglavnom koncentrisani na pitanja u vezi sa zaključenjem ugovora o osiguranju, iako su u prvom izveštaju Komisije za kodifikaciju

obuhvaćena i druga pitanja u vezi sa ugovorom o osiguranju. Najvažnija od pitanja koja su razmatrana na Savetovanju po kojima Komisija mora da ispita opravdanost predloženih rešenja i zauzme svoje stavove su sledeća: forma ugovora; bitni elementi ugovora; neslaganje između postignutog sporazuma ili ponude osiguranja i sadržine polise; sadržina opštih uslova osiguranja i obaveza predaje tih uslova osiguraniku; pitanje lista pokrića.

Prilikom zauzimanja stavova o ovim pitanjima preporučuje se Komisiji za kodifikaciju da rešenja o nekim od tih pitanjima koja su razmatrana u referatima i u diskusiji na Savetovanju, kao što je pitanje forme ugovora o osiguranju, ima u vidu da su rešenja koja se o tim pitanjima sugerišu u Izveštaju Komisije za kodifikaciju formulisana sa naglaskom da je reč o *otvorenim pitanjima*, to jest, da Komisija tek očekuje doprinos naše stručne javnosti u daljem formulisanju najboljih rešenja za ova pitanja; zatim, da se sva ona moraju posmatrati kroz prizmu položaja osiguranika kao potrošača usluga osiguranja, to jest, kroz odnos između Zakona o obligacionim odnosima i Zakona o zaštiti potrošača; dalje, da se predložena rešenja na Savetovanju od strane domaćih autora kompariraju sa stranim iskustva izraženim u referatima i diskusiji stranih autora, odnosno sa rešenjima i argumentima iz referata prikazanih na Savetovanju od autora koji analiziraju uporedno pravo, a posebno referati o španskom i slovenačkom pravu; zatim, da prikaz u referatu koji je posvećen pravnoj prirodi i savremenom značaju osiguranja kredita i jemstva može biti od značaja za normiranje specijalnih pravila za pojedine vrste osiguranja koja do sada nisu našla mesto u našem zakonodavstvu (Zakonu o obligacionim odnosima i drugim zakonima).

2. U vezi sa formom ugovora o osiguranju izražena su različita shvatanja, sa argumentima za svako od njih. Polazna tačka u diskusiji je bio predlog Komisije za kodifikaciju, po kome, ugovor o osiguranju života treba da ostane formalan, dok bi se za ostale vrste osiguranja primenjivao princip konsensualnosti. Jedan od oslonaca predloga u korist formalnog ugovora o osiguranju je pozivanje na rešenja Zakona o zaštiti potrošača, po kome, osiguranik u svojstvu potrošača treba da bude zaštićen pismenom formom, jer je u pitanju adhezioni ugovor koji sastavlja druga strana – osiguravač. Po drugom mišljenju, zaštitna funkcija forme nekada može da bude smetnja potrebi brzine obezbeđivanja pokrića od rizika, a osim toga, činila bi se razlika između osiguranika koji ugovor zaključuje u svojstvu potrošača i onih koji nisu u tom svojstvu, pri čemu bi jedni bili favorizovani u odnosu na druge. Postojanje suprotstavljenih shvatanja domaćih autora o formi ugovora o osiguranju zahteva dalje proučavanje pitanja u uporednom pravu i zbog velikog značaja njegovo odvojeno razmatranje od drugih pitanja na okruglom stolu koji će biti posvećen regulisanju ugovora o osiguranju u našem budućem kodeksu civilnog prava radi sagledavanja argumenata koje o njemu budu izneli i oni autori koji se o njemu do sada nisu izjasnili.

3. U tesnoj vezi sa zaključenjem ugovora o osiguranju je i obaveza informisanja osiguranika od strane osiguravača u momentu zaključenja ugovora (ili i pre njega) o svim elementima od značaja za njegovu odluku da pristupi ugovoru. Svi oni treba da budu sadržani i u polisi osiguranja. Po ugledu na direktive Evropske Unije, predlaže se, pre svega kod distancionih ugovora i ugovora o osiguranju života, obavezno unošenje i elemenata kao što su: o merodavnom pravu, o organu nadzora, o pravu osiguranika da posle kraćeg vremena otkaže već zaključen ugovor bez obrazloženja, o stvarnoj i mesnoj nadležnosti suda, postupku podnošenja prigovora, i dr. S obzirom da je u našem pravu Zakonom o obligacionim odnosima već regulisano koje elemente polisa treba da sadrži, a u pogledu drugih (novo predloženih) za svaki treba posebno ispitati svrsishodnost njegovog prihvatanja, budući da su neki od značaja za zemlje EU, a za naše pravo od manjeg značaja za odluku osiguranika o izboru polise i osiguravača do momenta kada Srbija dobije status kandidata za člana EU (na primer: o merodavnom pravu koje će se primenjivati na ugovor u slučaju spora ugovarača, i dr.).

No, bez obzira na ove detalje, opšte je prihvatljivo i predlaže se da osiguravač treba da pruži osiguraniku jasne i tačne informacije o suštinskim karakteristikama ugovora u koji stupa, bez obzira da li je reč o distancionim ugovorima ili i svim drugim ugovorima. Pošto je ta obaveza osiguravača delimično propisana u Zakonu o obligacionim odnosima odredbom po kojoj je osiguravač dužan da u momentu zaključenja ugovora upozna osiguranika sa opštim uslovima osiguranja i preda mu njihov tekst, ali nije predviđena sankcija za učinjen propust, u slučaju propusta osiguravača u pogledu ove njegove obaveze smatramo da ona treba zakonom da bude formulisana, budući da postoje teškoće koje zbog toga nastaju u praksi osiguranja i neujednačenost izraženih stavova u sudskoj praksi u takvom slučaju.

4. U tom kontekstu se predlaže regulisanje i pitanje neslaganja između teksta polise i postignutog sporazuma (prihvaćene ponude). Pravila tumačenja ugovora o osiguranju, koja su sadržana u Zakonu o obligacionim odnosima, ne mogu da daju odgovor na ovo pitanje i zato se smatra da su i za naše pravo korisne i prihvatljive odredbe koje o tom pitanju sadrže neki strani zakoni i da rešenja iz njih treba preuzeti u naš zakon (na primer, novi Zakon o ugovoru o osiguranju Nemačke u primeni od 2008, Zakon o osiguranju Grčke od 1997, i drugi). Prema pravilima koja su usvojena u ovim zakonima, osiguranik ima pravo da reaguje kada smatra da je polisa izdata suprotno sporazumu i da se u roku koji je određen zakonom ili, ako dužina roka nije zakonom određena, u onom koji mu je osiguravač ostavio za isticanje prigovora izjasni protiv odstupanja, kada su ona učinjena na njegovu štetu. Ako to ne učini, smatraće se da je ugovor zaključen prema sadržini polise jer je to u interesu pravne sigurnosti ugovornih strana i trećih lica koja imaju određena prava u ugovoru o osiguranju.

5. U cilju zaštite osiguranika kao potrošača finansijskih usluga treba razmotriti mogućnost unošenja primera zabranjenih klauzula po ugledu na Direktivu EU 93/13/EEC od 5. aprila 1993. o nekorektnim klauzulama potrošačkih ugovora. Sa druge strane, kada je reč o osiguranju života, pažnju zaslužuju brojne na Savetovanju razmatrane ugovorne klauzule poznate u evropskim i drugim pavnim sistemima osiguranja kojima se ostvaruje bolja zaštita osiguranika, i kojima se postiže veća fleksibilost polise osiguranja u smislu prilagodavanja ove vrste osiguranja potrebama osiguranika, a time obezbeđuje i veća popularnost osiguranja života. Izložene osobine ovih klauzula razlog su opravdanosti predloga ispoljenog na Savetovanju da se ove klauzule prihvate i u domaćim polisama, odnosno uslovima osiguranja.

6. Razvoj ekonomije u zemljama u tranziciji dovodi do potrebe za osiguranjima kredita – kako domaćih tako i izvoznih kredita. Po ugledu na evropske zemlje i kod nas bi trebalo regulativom kreditne rizike što više prebaciti na privatne osigurače, dok bi nekomercijalni rizici kod izvoznih kredita zahtevali još uvek podršku države.